

BUURT

Goed om weten

INHOUD

Inleiding.....	1
Wat is een buurt ?	2
Het belang van buurten.....	2
Lees je buurt	3
Analyseer je buurt.....	3
Mentale plekken in de buurt: de buurt bestaat niet alleen uit stenen	4
Buurt en gemeenschap zijn geen synoniemen.....	5
Buurttools	7
Bronnen	7
Referentie.....	7

INLEIDING

De **buurt** is een broedplaats van gemeenschappen en de drager van formele en informele netwerken. Daar waar een **wijk** een objectief, administratieve afbakening van een gebied is, is de *buurt* eerder een subjectieve beleving en dus voor iedereen anders (bv. de straten waar familie en vrienden wonen, waar je je boodschappen doet, je vrijetijd besteedt, ...). Een **gemeenschap** is een groep individuen die op basis van gemeenschappelijke kenmerken een groep vormen (o.b.v. religie, herkomst, ouderdom, geaardheid, interesse, talent, ...). Een buurt bestaat dus uit verschillende gemeenschappen. Een **coalitie** is een samenvoeging van verschillende gemeenschappen die eenzelfde doel voor ogen hebben (bv. het verbeteren van de publieke ruimte in de buurt). Als bruggenbouwer is het goed om je bewust te zijn van dit onderscheid, en deze verschillende netwerken te detecteren en in te zetten.

De buurt betekent voor sommige mensen niet zoveel, zeker wanneer netwerken zich over buurten heen of zelfs transnationaal inkleuren. Voor ouderen, jongeren, mensen die minder mobiel zijn of zich in een maatschappelijk kwetsbare positie bevinden en voor ouders met jongere kinderen, is de lokale leefomgeving echter wel van grote(re) betekenis (bv. een speeltuin of park in de buurt, een skateramp, een apotheek of wasserette, de bankbediende aan het loket, de moskee, ...).

Als organisatie wil je niet op een eiland fungeren, maar je werking afstemmen op de eigenheid van de buurt en haar bewoners. Een regelmatige [buurtanalyse](#) volgt de tendensen in de buurt op. Als organisatie is het interessant om netwerken te inventariseren, waardoor je ze ook beter kan inzetten. Daarbij is het perspectief van de organisatie en haar team, maar evenzeer het perspectief van de bewoners van de buurt belangrijk. De [buurtkaart van de organisatie](#) en de [buurtkaart van de burger](#) kunnen daarbij helpen.

Buurtgericht werken focust zich op netwerken **van** de buurt en niet enkel op netwerken **in** de buurt. Deze netwerken houden zich niet noodzakelijk aan de grenzen van buurt, stad, land of continent. Om de netwerken van je buurt te kunnen inzetten, is de vaardigheid om de buurt te lezen, belangrijk. Dit kan zowel [kwantitatief](#) als [kwalitatief](#). Dat betekent dat je je buurt blijft ontdekken en er deel van gaat uitmaken. Ga op zoek naar mogelijke [schatten in de buurt](#) (plaatsen, sleutelfiguren, initiatieven, (zelf)organisaties, informele netwerken), die je vangnet voor mensen in een kwetsbare situatie kunnen vergroten.

De **buurtools** geven je **handvaten** om hier actief mee aan de slag te gaan. Achteraan vind je ze terug in een overzicht met een rechtstreekse link.

WAT IS EEN BUURT ?

Een **wijk** verwijst doorgaans naar een afgeleide administratieve eenheid. Het begrip buurt valt moeilijker te definiëren. Qua oppervlakte kan de **buurt** een deel van een wijk zijn maar kan ze zich ook over verschillende wijken uitstrekken.

In het Nederlands wordt de buurt in de eerste plaats als een geografische entiteit beschouwd. In het Engels maakt daarentegen ook de notie van ‘community’ (**gemeenschap**) deel uit van het begrip. Tot enkele decennia was de buurt een vanzelfsprekende plek voor gemeenschapsvorming. Dat aspect is onder druk gekomen als gevolg van toenemende mobiliteit en globalisering. De laatste jaren zien we echter weer een stijgende aandacht van de overheid en lokale besturen voor de betekenis die de buurt heeft voor zorg, welzijn en sociale cohesie. De Corona-pandemie heeft dit besef een extra boost gegeven.

In kader van deze inzet op “**zorgzame buurten**” schreef de Vlaamse overheid een [inspiratiekader](#) uit (2021). Zowel de visie als de bouwstenen en functies van zorgzame buurten zijn inspirerend voor de werking van iedere welzijnsorganisatie of [sociale schaduwwerkpraktijk](#).

HET BELANG VAN BUURTEN

Buurten vormen het werkingsgebied voor sociaal-agogische organisaties in Brussel. De omgeving bepaalt mee het verloop van de werking en de mogelijkheden van haar doelpubliek.

De buurt is een subjectief gebied, voor sommigen is het de straat, voor anderen de hele stad. Dit is afhankelijk van hoe je je beweegt, waar je vaak komt en wat je als ‘jouw’ omgeving beschouwt.

Het gaat niet (enkel) om de huizen, parken en straten. Belangrijker zijn de betekenissen die mensen aan hun buurt geven. Hoe beleven ze de buurt? Welke mogelijkheden vinden ze er (niet)? De buurt waarin mensen zich bewegen beïnvloedt hun kansen en mogelijkheden.

Brusselaars zijn vaak positiever over hun buurt dan over de stad in het algemeen.

LEES JE BUURT

Om de netwerken van je buurt te kunnen inzetten bij je werk moet je de buurt kunnen lezen. Dat betekent dat je actief bent in de buurt en je de buurt zo blijft ontdekken. Het is dus belangrijk om goesting te hebben in de buurt, ook al is die niet ideaal.

Bekijk de buurt door de bril van je doelgroep. Laat je op sleeptouw nemen door je doelpubliek, vrijwilligers, collega's, brugfiguren ... Ontdek de troeven en beperkingen van je buurt.

ANALYSEER JE BUURT

- Er bestaan **objectieve gegevens** over je buurt die je kan gebruiken.
- Bv. Via de wijkmonitor van het Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse (BISA) vind je heel wat cijfers per gemeente, wijk of statistische sector. Vaak kun je ze vergelijken met het gewestelijk gemiddelde. Zie: wijkmonitoring.brussels.
- Bv. Via de webpagina sociaal.brussels vind je een overzicht van erkende voorzieningen in de welzijns- en gezondheidssector.
- Bv. In de tool 'Brussel op het net' vind je een overzicht van bronnen.
- Heel wat actoren (gemeenten, cultuurbeleid, lokaal sociaal beleid, brede scholen, ...) richten zich ook tot de buurt, doe **geen dubbel werk**, ga na wat zij al in kaart brachten en | of sla de handen in elkaar.
- Ga ook na wat er niet is in je buurt.
  - *Bv. De laatste jaren sluiten veel bankkantoren de deuren. Terwijl jongeren hun schouders ophalen betekent dit voor sommige ouderen het wegvallen van een sociaal contact in de buurt.*
  - *Bv. Jozef kan geen spek meer kopen in de buurt, omdat alle slagers halal-slaggers geworden zijn.*
  - *Bv. Er is geen wasserette in de buurt, misschien wel een hiaat waar een lokaal dienstencentrum op kan inspelen.*
- Mogelijkheden hoeven niet per se fysiek dichtbij te liggen, ze moeten wel **bereikbaar** zijn.
  - *Bv. Ali wil graag basketten maar in de onmiddellijke omgeving blijkt dit niet mogelijk, alle ploegen zijn al gevormd. Met de trein staat hij in 40 minuten in Terhulpen, waar ze op zoek zijn naar nieuwe basketters.*
  - *Bv. Oud-Molenbeek heeft weinig groen, maar via metro 5 tot aan Hermann-Debroux geraak je wel vrij vlot in het Zoniënwoud.*

MENTALE PLEKKEN IN DE BUURT: DE BUURT BESTAAT NIET ALLEEN UIT STENEN

- De buurt bestaat uit **fysieke en mentale plekken**. Mentale plekken verwijzen naar de beleving. Wat voor de ene onaangenaam is, is voor de andere aangenaam.
  - *Bv. Enkele burens mijden het pleintje omdat jongeren er elke avond voetballen. Voor die jongeren is dit net een heel gezellig moment.*
  - □ *Bv. City 2 doet dienst als ontmoetingsplek voor jongeren.*
  - *Bv. In een Brussels park vinden veel activiteiten plaats, ook voor gezinnen met kinderen. Tegelijk klagen de ouders van het buurthuis anderhalve kilometer verder dat er te weinig kindvriendelijke open ruimte is. Het buurthuis ging samen met een aantal gezinnen verschillende keren langs in het park. De meeste ouders vonden het geen aangename plek en zijn later niet meer teruggegaan. Ze blijven vragende partij voor meer open ruimte.*

- Besef dat in **dezelfde buurt** mensen aan **andere plekken betekenis** geven. Als professional heb je oog voor wat voor wie belangrijk is. Misschien zijn er plekken, organisaties, winkels ... die je nog niet kent. Welke zijn dat en wat hebben ze te bieden?
  - *Bv. Een geldtransfer, moskee of traditionele Belgische slagerij hebben voor sommige mensen een positieve betekenis, anderen vinden ze storend of merken ze niet op.*
  - □ *Bv. Het kapsalon om de hoek is een belangrijke ontmoetingsplek.*
  - *Bv. Georgette heeft een licht mentale handicap. Zij is heel enthousiast over het bankkantoor op het pleintje, omdat ze daar vaak langsgaat en goed wordt geholpen.*
  - *Bv. De ondergrondse garageplaats doet dienst als slaapplek voor mensen die dakloos zijn.*

- Er bestaat een waaier aan **ontmoetingsplekken**: van georganiseerd tot heel spontaan. Zoek naar kansen voor (los) contact en heb daarbij oog voor laagdrempelige plekken die bij je doelpubliek of cliënt passen. Dit kan in de buurt of door de (mentale) buurt groter te maken.
  - *Bv. Johan zoekt al een tijdje naar een plaats waar hij rustig iets kan drinken en waar mensen vriendelijk zijn zonder hem veel vragen te stellen. Is café La Rose Blanche in Molenbeek zo'n plek?*
  - □ *Bv. Voor sommige Brusselse gezinnen vormt het grootwarenhuis met restaurant Ikea in Anderlecht een ideale plek voor een (betaalbaar) uitstapje.*

- Maak gebruik van **slutelfiguren** van de buurt. Zij kunnen je toeleiden naar andere netwerken, binnen of buiten de buurt. We gebruiken hiervoor geregeld de metafoer van de bosschampignon (Lus vzw). Boschampignons kom je niet zomaar op het spoor, je vraagt het best aan mensen die van de streek zijn. Boschampignons hebben een rijk ondergronds vertakt netwerk, ze zijn goed van smaak en laten sporen na. Deze mensen genieten ervan om mensen

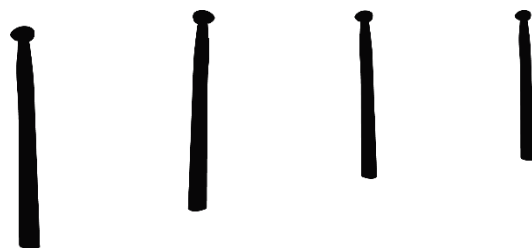
met mekaar in verbinding te brengen. Ze hebben een rijk netwerk en geven je daar probleemloos toegang toe. Misschien wel belangrijk in je netwerkversterkende activiteiten.

- *Bv. Een gepensioneerde schooldirecteur beschikt over een uitgebreide fichebak met mensen die zich de voorbije decennia op allerlei manieren inzetten voor de wijk.*
  - *Bv. De man van de textielwinkel is gemeenteraadslid, voorzitter van de lokale ondernemersvereniging en een bekend figuur in de Pakistaanse gemeenschap.*
- Sleutelfiguren die voor jou deuren kunnen openen, kom je **op het spoor** door op zoek te gaan binnen bestaande netwerken. Begin bij het netwerk van het doelpubliek waar je mee werkt, maar denk ook aan je eigen netwerk en het netwerk van alle medewerkers (vrijwilligers, bestuur en directie, kok, ...). De buurt brengt je ook bij zelforganisaties, burgerinitiatieven, ontmoetingsplaatsen, ... Maar ook sociale media, regionale pers en de gemeentepolitiek brengen je linken naar interessante netwerken.
  - In de literatuur over netwerken, wordt ook over **poortwachters** van netwerken gesproken. Zij houden de wacht en laten enkel mensen met dezelfde kenmerken of mensen die iets extra aan het netwerk kunnen binnenbrengen, toe. ...

BUURT EN GEMEENSCHAP ZIJN GEEN SYNONIEMEN

- In dezelfde buurt wonen betekent **niet automatisch** dat buurtbewoners deel uitmaken van je netwerk of dat je je burens kent.
- De buurt valt dan **niet per se samen** met de netwerken waar mensen deel van (willen) uitmaken.
  - *Bv. Het jeugdhuis heeft een sterke en trouwe equipe die de boel draaiende houdt. Het is een hotspot voor jongeren vanuit de hele stad die van hiphop houden. Jongeren uit de buurt die niet naar hiphop luisteren komen er nauwelijks over de vloer.*
  - *Bv. Brusselaars kunnen veel meer georiënteerd zijn op andere plekken in de wereld dan op de eigen buurt.*
  - *Bv. Matonge staat gekend als de Afrikaanse buurt en het centrum als de Vlaamse buurt van Brussel. Nochtans zijn de bewoners in beide buurten heel divers. Afrikanen en Vlamingen vanuit heel Brussel en daarbuiten komen er gebruik maken van de aanwezige voorzieningen zoals cafés, een bibliotheek, boekenwinkels en concertzalen.*

- In Brusselse buurten leven mensen met verschillende achtergronden, levensstijlen, sociaaleconomische statussen, leeftijden, behoeften ... door elkaar. Het ideaal van vreedzame **'co-existentie' of 'convivialiteit'** is meer realistisch dan sociale buurtcohesie of de mythe van de warme buurt. Co-existentie biedt een bril om naar Brusselse buurten te kijken.
- Dicht bij, onder en boven elkaar wonen zorgt ervoor dat burens afstand houden van elkaar. Het contact blijft beperkt tot een hoofdknik of kort zwijgend aankijken. Deze omgangsvormen zijn een vorm van beleefdheid die bijdragen aan vreedzame co-existentie. De term **'beleefde vermijding'** wordt naar voor geschoven.
- Kleine ontmoetingen en **licht begrensde, oppervlakkige contacten**, vormen daar de meest realistische basis om gestaag op verder te bouwen. Zo kunnen zwakke banden soms verworden in sterkere banden. Stadsantropologe Ruth Soenen heeft het over het kleine ontmoeten, Femmianne Bredewold (Universiteit Utrecht) betuigt haar lof aan de oppervlakkigheid en onderzoekt de mate en condities waarin mensen voor mekaar willen zorgen.
- **Waarom** zou je geen genoeg nemen met lichte en oppervlakkige contacten?
  - Deze contacten lijken immers beter te passen bij de mogelijkheden van burgers die zich in een situatie van sociaal isolement bevinden, en de manier waarop burens en wijkgenoten de relaties graag met elkaar onderhouden (gepaste afstand).
  - Het gevaar van wederzijdse overvraging blijft bovendien beperkt
  - Daarnaast zijn oppervlakkige contacten diepzinniger dan vele mensen denken
  - En de opbrengst van dergelijke lichte, begrensde, oppervlakkige contacten is voor beide partijen groot
- Vaak hebben we enkel aandacht voor buurtfeesten, actiegroepen ... maar er bestaan ook connecties die veel **minder zichtbaar** zijn. Misschien zijn er in buurten die heel anoniem aandoen ook vormen van burenconnectie.
  - *Bv. Burens die elkaars reservesleutel bijhouden of de bus legen tijdens de vakantie.*

BUURTTOLS

Wil je aan de slag? Maak kennis met de [buurttols op onze website](#):

- Leidraad buurtanalyse
- Buurtkaart organisatie
- Buurtkaart burger
- Schatten in de buurt
- Brussel op het net
- De buurt lezen
- Stadswoorden

BRONNEN

We hebben ons laten inspireren door:

- [Assets in my community diagram](#)
- [ABCD-methode](#)
- [Aan de slag met sociale netwerken, de 44 meest bekende methoden verzameld](#)
- Deleu H., Claeys J., Meys F., Verhaegen I., Vos E. (2019). [Buurtgericht werken: Hoe kunnen Brusselse welzijnsorganisatie de netwerken van hun buurt versterken om sociaal isolement van kwetsbare burgers tegen te gaan?](#) Literatuurstudie van het Resokit-project. Brussel: Odisee Hogeschool.
- Kostet, I., Nys, K., Verhaegen, I. & Van Puyenbroeck, J. (2018). [Persoonlijke netwerkversterking bij mensen in armoede](#). Een overzicht van werkmodellen en een sterkte-zwakteanalyse door ervarings- en praktijkdeskundigen. (Onderzoek in opdracht van het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (WVG), Afdeling Welzijn en Samenleving). Brussel: Kenniscentrum Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen, Orthopedagogie (Odisee).
- [Onderzoek in de participatiesamenleving](#) (Femmianne Bredewold)
- [Het kleine ontmoeten](#) (Ruth Soenen)
- [The community toolbox](#)
- Wilken, J.P. (2016). [Werken met sociale netwerken. De professional als netwerker](#). Utrecht: Kenniscentrum Sociale Innovatie en de Wmo-werkplaats Utrecht.

REFERENTIE

Wil je refereren naar dit document of bepaalde tools, gebruik dan deze referentie:

Verhaegen, I., Claeys, J. Deleu, H., Meys, F., Vos, E., Taamouti, M. (2021). *Resokit: methodiek en tools voor sociale professionals om netwerken te versterken en te connecteren met de buurt*. Brussel: Odisee Hogeschool (www.resokit.be).

